

МОБІЛІЗАЦІЯ: права і обов'язки

У цей непростий для України час різко постало питання мобілізації населення. Поряд з цим для підприємств, установ та організацій існує обов'язок виконання мобілізаційних завдань. Цей обов'язок, звісно, стосується кожного свідомого громадянина, керівника підприємства, однак, надаючи свою техніку, продукцію та інше обладнання відповідно до мобілізаційного завдання, керівники підприємств очікують повернення їх в первісному стані або відшкодування частини витрат з боку держави. Проте дуже часто витрати, що понесе підприємство у зв'язку з виконанням мобілізаційних завдань, виходять за межі того, що компанія може собі дозволити, і ніким не відшкодується та не повертається

Так, ст. 21 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (Закон) передбачено широкий спектр зобов'язань для підприємств, установ та організацій, зокрема:

- планувати і здійснювати заходи щодо розробки мобілізаційних планів та підготовки до виконання покладених на них мобілізаційних завдань (замовлень) і забезпечувати поставку продукції згідно з укладеними договорами (контрактами) та надавати звіти з цих питань відповідним органам виконавчої влади, іншим державним органам та органам місцевого самоврядування, які є замовниками мобілізаційних завдань (замовлень);
- утримувати в належному стані техніку, будівлі, споруди та об'єкти інфраструктури, що підлягають передачі в разі мобілізації

Збройним силам України (ЗСУ), іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту або призначені для спільного з ними використання у воєнний час;

- забезпечувати своєчасне прибуття працівників, яких залучають до виконання обов'язку щодо мобілізації, у порядку, визначеному ч. 3–5 ст. 22 цього Закону, на збірні пункти та до військових частин;
- забезпечувати в разі мобілізації доставку техніки на збірні пункти та у військові частини згідно з мобілізаційними завданнями (замовленнями);
- надавати під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні та інші матеріально-технічні засоби ЗСУ, іншим військовим формуванням, Оперативно-рятувальній службі цивільного захисту згідно з мобілізаційними планами з подальшим відшкодуванням їхньої вартості в порядку, встановленому законом;
- у разі реєстрації (перереєстрації), переобладнання чи зняття з обліку транспортних засобів, які можуть бути призначені для доукомплектування ЗСУ та інших військових формувань в особливий період, подавати до відповідних органів та підрозділів, що згідно із Законом України «Про дорожній рух» здійснюють державну реєстрацію та облік транспортних засобів, документи з відміткою районного (міського) військового комісаріату про прийняття їх на військовий облік (зняття з військового обліку).

Так, обов'язки підприємства щодо виконання мобілізаційного завдання розкриті дуже широко. Зокрема, хотілося б зупинитися на військово-транспортному обов'язку, що установлюється з метою задоволення потреб ЗСУ та інших військових формувань транспортними засобами і технікою на особливий період, поширюється на центральні та місцеві органи виконавчої влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації, у тому числі на залізниці, порти, пристані, аеропорти, нафтобази, автозаправні станції дорожнього господарства та інші підприємства, установи та організації, які забезпечують експлуатацію транспортних засобів, а також на громадян — власників транспортних засобів.

Відповідно до законодавства забрати техніку можуть, але як бути з її поверненням в такому разі? Так, ст. 6 Закону України «Про мобі-

лізаційну підготовку та мобілізацію» передбачає, що повернення транспортних засобів власнику здійснюється протягом 30 календарних днів з моменту оголошення демобілізації на підставі актів приймання-передачі, які уклалися під час вилучення транспортних засобів.

Відповідно до даного закону також прямо визначено, що порядок компенсації шкоди, завданої транспортним засобам внаслідок їхнього залучення під час мобілізації, визначається Кабінетом Міністрів України.

Оскільки такого порядку компенсації законодавство не передбачає, посилання на нього в тексті закону має сприйматися як намір законодавця найближчим часом прийняти відповідне Положення.

Таким чином, в законодавстві на даний час не міститься чіткої норми, яка б визначала обсяги і процедуру відшкодування шкоди, завданої підприємству в зв'язку з виконанням мобілізаційного завдання, а тому існує значний ризик для підприємств не отримати назад ані свою техніку, ані компенсацію шкоди.

Окрім цього, для керівників підприємств важливим є питання організації та ведення військового обліку працівників, які є військовозобов'язаними. У п. 3.1. Інструкції з організації ведення військового обліку військовозобов'язаних і призовників в органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях і навчальних закладах № 660 вказано, що згідно з ч. 4 ст. 34 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» № 2232 керівники підприємств, установ, організацій і навчальних закладів незалежно від підпорядкування і форм власності мають здійснювати персональний облік військовозобов'язаних та призовників за місцем їхньої роботи або навчання.

Загалом, на роботодавця (керівника підприємства) покладається виконання таких заходів із питань персонального обліку військовозобов'язаних та призовників:

- перевірка у громадян під час прийняття на роботу наявності військово-облікових документів (у військовозобов'язаних — військових квитків або тимчасових посвідчень (замість військових квитків), а у призовників — посвідчень про приписку до призовних дільниць);
- повідомлення в семиденний термін у військові комісаріати про всіх військовозобов'язаних та призовників, прийнятих на роботу чи звільнених з роботи;
- оповіщення на вимогу військових комісаріатів військовозобов'язаних та призовників про їх виклик до військового комісаріату і забезпечення їх своєчасного прибуття за цим викликом;
- внесення в п'ятиденний термін до особових карток працівників змін, які стосуються сімейного стану, місця проживання, освіти, місця роботи і посади військовозобов'язаних та призовників. Про всі зміни до 5 числа щомісяця повідомляються військові комісаріати донесенням про зміну облікових даних;
- приймання під підпис від військовозобов'язаних і призовників їхніх військово-облікових документів для подання у військові комісаріати, звірення з особовими картками, списками військовозобов'язаних та списками призовників;
- своєчасне оформлення бронювання військовозобов'язаних за підприємствами, установами і організаціями на період мобілізації та на воєнний час;
- здійснення постійного контролю за виконанням заходів допризовної підготовки, приписки до призовних дільниць, дотриманням правил військового обліку, проведенням роз'яснювальної роботи серед громадян України про виконання обов'язків щодо військового обліку. Повідомлення про військовозобов'язаних та призовників,

які порушили вимоги законодавства про військовий обов'язок і військову службу, надсилаються у військові комісаріати для притягнення винних до відповідальності згідно із законом.

Законодавством встановлено, що керівники, інші посадові особи підприємств та громадяни України, винні у порушенні порядку військового обліку, приписки до призовних дільниць, призову на строкову військову службу, проходження зборів, мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності, неприбутті за викликом до військомату, а також у вчиненні інших порушень законодавства про військовий обов'язок і військову службу, несуть відповідальність згідно із законом.

Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі — КУАП) передбачено накладення штрафу від 1 до 3 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (тобто від 17 до 51 грн) у разі:

- неподання щорічно в строки, встановлені Міністерством оборони України, до відповідних військоматів списків працівників, які підлягають приписці до призовних дільниць (ст. 2112 КУАП);
- прийняття на роботу військовозобов'язаних і призовників, які не перебувають на військовому обліку за місцем проживання (ст. 2113 КУАП);
- незабезпечення на вимогу військоматів сповіщення військовозобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати або перешкоди їхній своєчасній явці на збірні пункти чи призовні дільниці (ст. 2114 КУАП);
- несвоєчасне подання документів, необхідних для ведення військового обліку військовозобов'язаних і призовників, несповіщення їх про виклик у військові комісаріати (ст. 2115 КУАП).

ДЕРЖАВА ПОТРЕБУЄ ДОПОМОГИ З БОКУ КОЖНОГО СВІДОМОГО ГРОМАДЯНИНА, І САМЕ ТАКИМИ МАЮТЬ БУТИ КЕРІВНИКИ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

Повторне протягом року вчинення порушень (ст. 2112–2115 КУАП), за які особу вже було піддано адміністративному покаранню, тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (тобто від 51 до 118 грн).

Максимальні штрафи відповідно до ст. 210-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення для підприємств залишаються досить незначними:

- від 510 до 1700 грн — за перше порушення протягом року;
- від 1700 до 5100 грн — за повторне протягом року вчинення порушення.

Отже, незважаючи на патріотичні настрої, в наш час керівники підприємств, установ, організацій не поспішають виконувати мобілізаційні завдання та загалом вимоги законодавства про мобілізацію. Це відбувається тому, що держава, зі свого боку, хоч і гарантує повернення майна в належному стані та відшкодування збитків, але механізму реалізації даних гарантій досі немає і він не впроваджений в дію, а штрафи за невиконання вимог законодавства про мобілізацію досить незначні. В той же час необхідно враховувати й те, що держава потребує допомоги з боку кожного свідомого громадянина і саме такими мають бути керівники підприємств та організацій. Адже починати кожен має із себе і тільки разом, виконуючи свої обов'язки, можна побудувати здорову, єдину державу та сприяти її розвитку.

Дмитро Перникоза, ЮФ «Гелон»